

5. Umění středověku

a) Francouzské románské školy

[V letech **482 – 843** **Franská říše** (Něm.+Fr.) ► rozdělila se na **Západofranskou** (Fr.) a **Východofranskou** (Něm.). Východofranská říše se roku 911 změnou vládní dynastie mění v Německé království. Roku **962** německý král Ota I. dobývá Itálii a zakládá **Římskoněmeckou říši** (Německo + Itálie). Rozpad jednoty říše v letech **1400-1520**. Roku **987** v Západofranské říši vymírají vládnoucí karlovcí a vládu přebírají Kapetovci, kteří ji přetvořili na středověké království Francouzské.]

-vznik románského slohu:

Románský sloh spadá do **11. a 12. století**. Vznikal ve **Francii, Německu a Itálii v návaznosti na umění karolínského a Římského**. Dále se uplatnil ve Španělsku, Čechách, Anglii a Skandinávii. Začíná kolem roku 1000 a končí nástupem slohu gotického, jenž vznikl ve Francii už v pol. 12. stol (Saint-Denis již 1137).

-charakter románské architektury:

Půdorysy kostelů většinou navazovaly na staré baziliky: tj. **podélné** 3-5-ti lodní baziliky (transept, kolem hlavní apsidy později občas býval ochoz, do něhož se otevíral věnec kaplí. Občas byl mezi křížením a hlavní apsidou ještě volný prostor zvaný chór (pro zpěváky či pro relikvie), vzniklý protažením hlavní lodi až za křížení z $\top$ na $\perp$). Nebo **centrální** (rotundy, oktagon, čtverec, řecký kříž)

Neznalost či nedodržování antických proporcí vedly k tvůrčí volnosti.

Románská architektura výrazně uplatňovala **klenby** (mj. snaha zamezit požárům a zajistit stabilitu budov). Za vzor sloužily architektům Římské klenuté stavby. Užívala se **klenba valená, klenba křížová bez žeber zpevňovaná příčnými pásy** – s převýšeným vrcholem, a **kupolová klenba**.

- mezi hlavní prvky patří **nelomený oblouk**, uplatňovaný na oknech (často **sdužená okna**), portálech (**ústupkový portál** – tj. ustupující do hloubky vchodu), **obloučkových vlysech**, falešných arkádách...zákl.románský sloup má **krychlovou hlavici**, kulatý dřík, zdobenou patkou

Bohatá sochařská výzdoba kostelů figurální i ornamentální čerpala z Bible i všedního života, stylově závisela na lokálních vlivech a zvycích.

Škola provenčálská:

- kulturními středisky Provence jsou **Arles** a **Avignon**. Arles a stejně tak celá Provence je poseta římskými památkami (amfiteátr, divadlo, fórum, palác). Provenčálská škola je tak díky těmto památkám **nejsilněji ovlivněna antikou**.



◀ **Kostel Saint-Trophime v Arles (1152):** proslul bohatým průčelím ukazujícím, jak se v Provence propojovala **hojností antických prvků** (kanelované pilastry, dekorativní pásy) **obohacených křesťanskými motivy** (Kristus a evangelisté v tympanonu). Interiér je naopak jednoduchý, bez sochařské výzdoby.

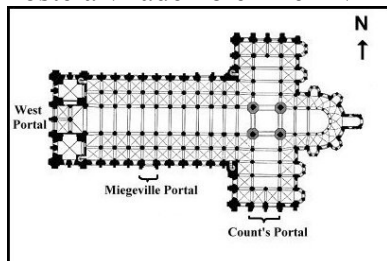
Rysy Provenčálské školy: nad křížením bývají věže či kupole, klenební oblouk je podporován obloukem štíhlým (převzala gotika jako konstrukční prvek) čistá tektonika je rytmizována římsami, pilastry, sloupy, hlavicemi. Další: ▼ **katedrála v Avignonu, kostel Saint-Gilles-du-Gard** ▼



Škola languedocká:

- centrem Languedocu je **Toulouse**. Languedocké hrabství Toulouské bylo nejsvobodnějším krajem Francie. V roce 1209 sem udeřila křížová výprava proti sektě Albigenkých, které Ludvík XIII. využil k upevnění moci nad krajem. Umělci se rozprchli do Španělska a Itálie, kam šířili své znalosti.

- **Klášteří kostel Saint-Saturnin v Toulouse (od 1080, též Saint-Sernin):** je jejím mistrovským dílem a zároveň krásnou ukázkou jednoho z poutního kostelů, ležících na cestě do Santiaga de Compostely: překrásná pětিলodní bazilika s transeptem. Za křížením je ještě chór, vzniklý protažením hlavní lodi, a pak až je prostor zakončen apsidou. Ochoz, navazující na boční lodě, se vine po celém obvodu kostela, kolem transeptu, chóru a apsidy, kde se do něj otvírá věnec kaplí. Ochoz umožňoval poutníkům obcházet obvod kostela v řadě kolem relikvií nebo ostatků světců vystavených v chóru.



Škola auvergnská:

- centrem Auvergne je **Clermont-Ferrand**. Kopcovitá středo-jihní Francie. **Méně navazuje na antiku, více na karolínský styl.** Auvergne je považována za **hlavní středisko francouzské románské kultury** – jsou tu nejstarší stavby (**románský katedrála v Le Puy od této školy již z roku 966**), a sloh je více osobitý, ne tak ovlivněn římskými památkami. Kostely mají chudší sochařskou výzdobu, což jim dává charakteristický strohý půvab. Vnější členění zdiva velkými oblouky, zdůrazněnými ještě odlišnou barvou kamene, pochází z doby karolínské.

Hlavní a boční lodě bývaly kryté jednou sedlovou střechou (né bazilikální dvojstřechou) a světlo do lodí vnikalo bočními okénky a otvory ve věži nad křížením.

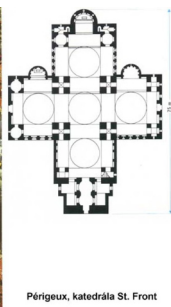
- **Notre-Dame-du-Port v Clermont-Ferrand (před 1080):** je ukázkovým kostelem této školy, podle něhož byla postaveno spousta kostelů v okolí.



Škola Akvitánská:

- centrem Akvitánie je **Bordeaux**. Nížinatá pánev jihozápadní Francie. **Velmi osobitý styl, užívající kupolí na pendetivech**, které řazeny za sebe překlenou prostor nejen nad křížením ale i nad loděmi. Nebylo tak potřeba těžkopádné valené klenby. Vnitřní čisté kopulové zaklenutí je tvarově tak krásné, že ho architekti nechtěli narušovat reliéfní výzdobou a nechali ho jeho čisté tvarové eleganci.

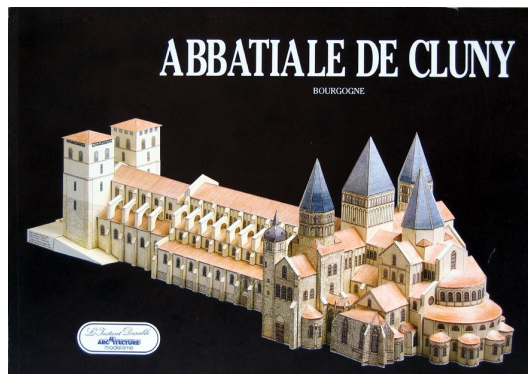
- **Kostel Saint-Front v Périgueux (1120-1150):** je nejslavnějším příkladem použití těchto kupolí. Jeho půdorys řeckého kříže je překlenut pěti kupolemi – v románském podání tak oživuje byzantskou koncepci slavného Sv. Marka v Benátkách.



Škola burgundská:

- Burgundsko od 960 samostatné, od 1033 Římskoněmecké, až od 1316 francouzské. Dnešním centrem **Dijon**.

- **centrem školy byl benediktinský klášter Cluny, založený roku 910**. Tehdy byl každý benediktýnský klášter autonomní, a vládl v nich mravní úpadek. Clunyjsí biskupové pod svou moc postupně sjednotili ostatní benediktinské kláštery (dobrovolně, či s pomocí panovníka), aby řád reformovali. To vedlo k ohromnému zbohatnutí vrchního Clunyjského kláštera (neomezené prostředky) a později k novému mravnímu řádu (touha po moci).



- **Clunyjský klášterní chrám (1097 – 1106)** byl zbudován za rekordních 9 let díky těmto „neomezeným prostředkům“. Byl vzorem pro ostatní benediktinské kostely, protože umění mělo být součástí ducha-povznášející reformy. Vše kromě malé poloviny většího nartexu s věží bylo zničeno za Francouzské revoluce. **Chrám byl největší stavbou křesťanského západu.**

- **Benediktinské Cluny** předepsalo svůj styl (zaklenutí všech lodí, užití křížové klenby, velké množství dekoru) svým podřízeným klášterům. Tím se z něj stal „**Clunyjský internacionální styl**“. Usilovalo i o „**liturgickou globalizaci Evropy**“: zrušení místních liturgických forem a prosazení

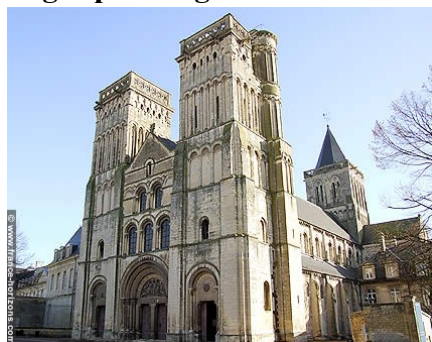
římského misálu. Podporovalo masové pouti do Říma a Santiaga de Compostely. Cestou nacházeli poutníci útulky v klášterech podléhajících Cluny, kde se seznámili s díly Clunyjského stylu i s jednotnou římskou liturgií. Toto programové sjednocení křesťanstva upevnilo mimo jiné vliv papeže proti světským panovníkům.

Škola normandská (severofrancouzská):

- Normané se v této oblasti usadili v 9. století jako autonomní kmen. Roku 1066 vpadl normanský vévoda Vilem Dobyvatel přes La Manche do Anglie, kde se pak stala normandská knížata základem vysoké anglické šlechty. Sebou už tam rozšířili i styl normandské školy.

Na méně slunečném severu stavitelé dbali obzvlášť o dobré prosvětlení kostela: střední loď byly vždy vyšší, aby v jejích zdech mohly být okna. Zprvu měla tato zvýšená střední loď dřevěný strop, protože v její výšce nešlo zachytit vodorovné tlaky valené klenby. Když se pak normandští architekti seznámili s křížovou klenbou, byly dřívější dřevěné krovy stropy nahrazeny touto klenbou. To se stalo třeba v kostele **La Trinite v Caen** stavěném v 2. pol. 11. stol a překlenujícím v hlavní lodi křížovou klenbou až po roce 1110. Pestrá výzdoba normandských staveb užívá geometrických ornamentů poplatných různým severským vlivům.

Průčelí normandských kostelů, se třemi portály a dvěmi vysokými masivními věžemi, převzal i opat Suger při své gotické rekonstrukci Saint-Denis roku 1137.



Významná byla i škola cistercká: nebyla čistě stavitelskou školou, ale měla mezinárodní poslání i dopad. Bohatství, přepych a marnivou výstavnost benediktinských klášterů vedených bohatou Cluny, kritizoval benediktin Robert. Na vzor založil roku **1098 v Cîteaux** nový klášter, v němž vzniká odnož benediktýnů – řád Cisteciánů, jehož řeholníci se směli žít jen vlastní prací. Po jeho smrti se opatem stal Bernard (1090-1153, později svatořečen). Za Bernarda mateřský klášter zakládá jinde své odnože, které musely splňovat přísná asketická pravidla zavedená Bernardem.



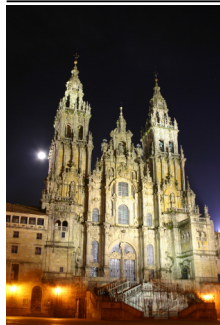
Bernard předepsal roku 1119 i **vzhled řádové architektury**: má být prostá, zakázal sochy, reliéfy, malby, vitráže, příliš vysoké věže. Kostely mají být zasvěceny vždy Panně Marii aby se neuctívali někteří pseudo-svatí. Knihy psány jednobarevně a bez zdobených iniciál. Byly předepsány dva vzory kostelů s prostými bazilikálními půdorysy. Jediné co Bernard zapomněl zakázat byla **okázalost klenby** – klenby se



tak v cisterciáckých kláštorech staly (kromě Boha) jedinou možností, jak naplnit lidskou touhu po kráse. Byly tak okázalé a vysoké, jak to jen šlo (křížové či valené) se silnými náběhy na gotiku a díky absenci veškerého dekoru vynikala jejich tvarová elegance.

Tím jak se v Evropě množily cisterciácké kláštery, exportoval tak řád do světa svůj čistý stavební styl (opak Clunyjského dekorativního maximalismu) a **hlavně své velké znalosti klenby – to později usnadnilo vznik a vývoj gotiky.**

Románské stavby mimo Francii např.:



Compostella



Pisa



Parma



Hildesheimer

b) Mnišské řády (benediktini, cisterciáci, městské řády)

Benediktýni: - sv. Benedikt založil v 5.st. klášter v *Monte Cassinu*. Od té doby byla jednotlivá opatství značně oddělena, nebyla na sobě závislá, proto se v 10. st. V Cluny nastolila reformace benediktýnského řádu, která se snažila o novou jednotu a nastolení disciplíny

- opat Odo připojil ke klášteru v Cluny další kláštery: sv. Augustin v Pavii, klášter v Auvergni, klášter Romainmotier ve Švýcarsku; celkem asi 12, ty pak na sebe navazovaly další ve svém okolí, vznikly tak kláštery ve Španělsku (nedochované)

- klášter v Cluny se mohl díky neomezeným prostředkům rozšiřovat (po Fr. revoluci zbyl jen transept), díky tomu se ale začal vzdalovat od své původní myšlenky, využíval blahobytu, zpychl

► proto vznikl **Cisterciácký řád**, který se chtěl vymanit a oddělit od této okázalosti

- sv. Bernard, který působil v klášteře v Citeaux zavedl novou přísnou disciplínu, mniši se živí prací, žijí bez přepychu, stavby měly přísnou strohou podobu bez ozdob (bez sochařské a malířské výzdoby), byly odvozeny z Clunyjského typu, ale měly svoji dvojitou podobu - půlkruhový chór s ochozem a věncem kaplí (Poblet, Clairvoux) nebo pravoúhlé kněžiště (Citeaux, Fontenay, Fossanova) byly stavěny mimo města, jediným ozvláštňením byly klenby, které se staly předzvěstí gotiky

5c) Vznik a vývoj gotické katedrály

úvod:

- zrod gotického umění ve Francii ► **zúročuje snažení francouzských románských škol**

- na rozdíl od umění románského, které se rozvíjelo téměř stejně, jen s místními přídechy, tak gotické umění vzniklo ve Francii (kolem Paříže - Ille de France), odkud se nestejněměrně šířilo, periodizace je tudíž místně rozdílná

- styl vznikl v krátké době v konkrétním místě, takže jej ostatní národy mohly jen přejímat a užívat, případně jej lokálně upravit - až ve století 14., kdy byla plně rozvinutá, ale duch doby již neodpovídal středověku, nastala stylová emancipace

- zprvu šlo o technický vynález, který se však svým účinkem stal něčím mnohem podstatnějším... - masivní zdi mezi pilíři se staly zbytečnými; bylo možné postavit budovu zcela jiného druhu - jakési lešení



či kostra z kamene, zbytek ze skla

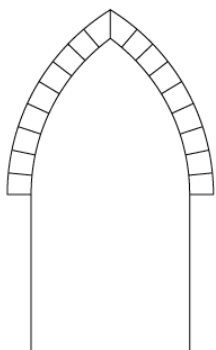
- snaha o prohloubení života a hledání nového vztahu k nadmyslnu i k životu pozemskému, zrodilo se nové umění, v němž spiritualismus podnítil myšlenku na odhmotnění - církevní snaha učinit z kostelního prostoru **symbol nadpozemského světa** a vytvoření **imaginárního** prostoru, povznášející lidskou mysl do oblasti nadmyslné
- nová architektura toho mnoho přejala, ale vše přizpůsobila novému ideálu upínajíc se k dosažení **maximálního odhmotnění těla stavby**
- **sjednacení prostoru** bazilikálního ve stavebním organismu
- **princip vertikality** - dynamický proti statickému románskému umění

znaky architektury a technické prostředky:

- prvky byly využívány již románskou architekturou, ale v gotice byly novým způsobem zdokonaleny a byl z nich vytvořen **ucelený, umělecky uzavřený systém**
- staví se z neomítaného kamene nebo vysokých cihel

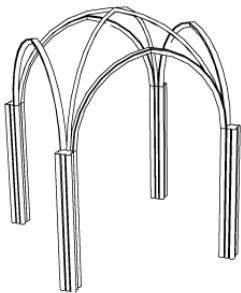
1) Vertikalismus - v samotné stavbě i v jednotlivých jejích částech.

2) Lomený oblouk

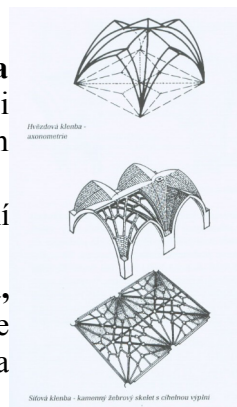


- **uplatňuje se tam, kde dřív lomený**; prochází vývojem od širokého a méně lomeného až k vysokému ostře zalomenému.
- spojené dvě kruhové úseče – jeho výhoda spočívá v tom, že se dá libovolně obměňovat, podle potřeb budovy může být plošší nebo špičatější; gotice byla křížová románská klenba konstruována pomocí lomeného, nikoli půlkruhového oblouku; tento systém umožňuje vztyčovat stejně vysoké klenby nad různě širokým prostorem podle rozponu oblouku
- tento oblouk je používán v oknech, portálech a všech zdobných částech stavby, i v uměleckém řemesle; podle tvaru oblouku lze určit i léta vzniku
- **hlavní novinkou, která dala vznik gotické architektuře, je spojení lomeného oblouku s křížovou klenbou**

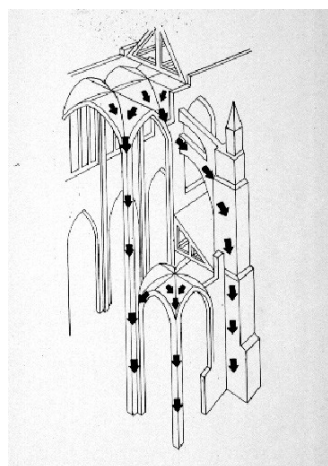
3) Žebrová křížová klenba (lomený oblouk je jejím průvodním znakem)



- klenba křížová vytvořená křížením dvou půlválců, **žebra vložená do hran celou klenbu zpevňovala** a rozčleňovala ji na jednotlivá klenební pole, důmyslný klenební systém spočívá na souhře tlaků a napětí všech částí stavby
- postupně stále vyšší a přihrocenější, umožňovala svedení tlaku do čtyř bodů
- z této klenby se vyvíjí mnoho jiných: **síťová, hvězdicová, kroužená**,...později se od žebrové upouští a vytváří se pouze skladba stropu: **sklípková klenba**; funkce žebrové nahrazena meziklenebními pásy (zdobené)



4) Důmyslný opěrný systém



- je podstatou gotické architektury - každému tlaku odpovídá protitlak
- skládá se z opěrného oblouku a opěrného sloupu (tzv.opěrák) - tím se rozloží váha stropu na opěrné sloupce a zároveň na zdi
- **opěrné oblouky** - proti těmto bodům se zvenčí vzpínají **opěrné sloupce**, které mohly čelit postrannímu tlaku klenutí převýšené lodi
- **opěrný pilíř**, který snesl tlak žebrové klenby, umožňoval redukci zdi na pouhý optický uzavěr prostoru
- na vrcholu opěrných oblouků jsou umístěny ozdobné **fiály** (drobné věžičky) - patří mezi nejrozšířenější zdobné prvky)
- dalším oblíbeným prvkem byly **chrliče** (fantastické hlavy s otevřenou hubou, které chrlily stékající vodu ze střech)



5) Odlehčení + okna:

- odlehčení se dočkaly v románských stavbách velmi masivní zdi
- plochy zdi neustále ubývalo - používaly se velké plochy oken
- okna bývají vysoká a úzká, často s **vytráží**, někdy s **kružbou** (ozdobným souměrným obrazcem vyplňujícím nejčastěji okenní oblouky)
- pod okny katedrál bývá umístěno **triforium** - ochoz otevřený (např. sloupkovými arkádami) do hlavní lodi
- největším příkladem slouží soukromá královská kaple Saint Chapelle ve Conciergerie v Paříži - je nazývána gotickým skleníkem

VÝVOJ KATEDRÁL

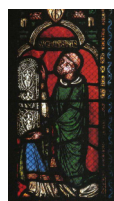
- vznik gotiky v Saint Denis za Paříží v Ile de France:

- prvky již připravené v konci románské architektury, ale nový styl vznikl politicky v Ile de France - všechny prvky najednou poprvé v novostavbě opatského chrámu Saint Denis za opata Sugera
- tu užito opěrného systému k dosažení rozlehlého a světlého prostoru, důsledně uplatňován lomený oblouk, klenba se pružně vzpínala do výše, nesena žebry
- věže srostlé s průčelím v jeden celek
- z této stavby dnes jen průčelí a dvě přilehlá klenební pole, zbytek přestavěn ve stylu zralé gotiky
- z této katedrální hutě se rozcházeli po evropských městech nově vychovaní mistři, kteří pak byli povoláváni na místo, podle jejich šikovnosti, talentu a věhlasu
- v krátké době v okolí Paříže vzniká velké množství gotických katedrál
- architekt, kameník a sochař tu splývá v mistra, který je odpovědný umělec

historie Saint Denis :

- stojí **na místě hrobu sv. Diviše**, kde se dle legend odehrály četné zázraky a pařížská panna sv. Jenovéfa nechala nad jeho hrobem postavit **už okolo roku 475 baziliku**. Chrám se pak těšil velké přízni merovejských panovníků a stal se tak nejvýznamnější královskou fundací a oficiální nekropolí merovejských panovníků – 6.stol. Severně od chrámu Saint-Denis v 7. století vznikl další kostel s funkcí mauzolea- Saint Barthelémy. Hrob sv. Diviše i královská nekropol se staly frekventovaným poutním místem - za opata Fulrada 768-775 proto došlo k velké přestavbě baziliky a hrob světce byl zpřístupněn ochozovou kryptou. Karel Veliký – velkým ctitelem sv. Diviše a kláštera Saint-Denis, povýšil ho oficiálně na první místo mezi franskými kláštery. R.867 Karel Lysý ustaven titulárním světským opatem kláštera a posléze pohřben pod hlavním oltářem. Pak nájezdy Normanů – úpadek západofranské říše, po posledním králi Ludvíkovi V. (979-985) nakonec nová kapetovská dynastie – Hugo Capet opět titulárním opatem Saint-Denis. Ovšem období tzv. feudální rozdrobenosti – francouzští králové mocensky mnohdy dokonce slabší než jejich formální leníci, 11. století tak dobou obtížné konzolidace francouzského království a překonávání rozdrobenosti. V Saint-Denis – další románské úpravy. Na přelomu 11.-12. století – za opata Adama – řádový život dost rozvolněný, hospodářské obtíže kláštera – v důsledku nedostatečné péče o svůj pozemkový majetek a poddané rolníky.

To vše se mělo změnit příchodem nové osobnosti na místo opata - Suger:

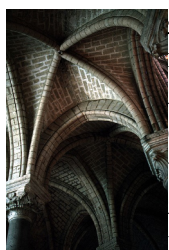
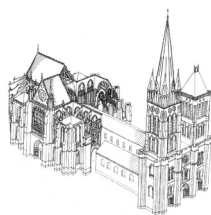
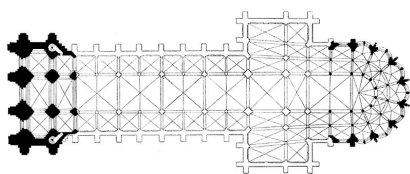


- narodil se asi roku 1080/81, jak sám vždy zdůrazňoval, ze skromných poměrů, v roce 1091 přiveden desetiletý do Saint-Denis otcem jako tzv.oblát (zaslíbený Bohu), v klášteře nabyt vzdělání, pak spravoval jiné kláštery spadající pod opatství Saint Denis, až byl nakonec roku **1122 zvolen opatem Saint-Denis**. Poměry v klášteře kritizoval Bernard z Clairvaux - o co se jednalo: konstatoval, že klášterní život byl již za opata Adama značně rozvolněný – klášter Saint-Denis ležel blízko Paříže a tedy i královské rezidence a dvora, s nímž klášter udržoval úzké kontakty, světské osoby sem ode dvora často zajížděly a přebývaly (podle Bernarda dokonce i ženy!) – bylo to ovšem dáno objektivně tím, že opat Saint-Denis byl automaticky také součástí dvora, královým důvěrníkem, diplomatem, kancléřem. Dále Saint-Denis bylo hojně navštěvovaným poutním místem, návštěvníci chtěli shlédnout vzácné relikvie – opět příčina rušného provozu, a na návštěvníky se vázaly služby (ubytování, stravování atd.) – ze Saint-Denis se tak stalo také živé trhové středisko – město. To vše bylo samozřejmě v zásadním rozporu s pohledy asketického Bernarda z Clairvaux, který v mnišství spatřoval výhradně svazek s Bohem a zavrhoval vše, co dle jeho názoru tento svazek oslabovalo. Oproti tomu byl opat Suger živý, činorodý, obratný politik a diplomat, úspěšný hospodář – tedy výrazně



orientován k světu. Nemusíme přitom pochybovat o jeho upřímné zbožnosti, ale i ta byla výrazně odlišná od asketické a abstraktní zbožnosti Bernarda z Clairvaux. Životu v klášteře se Sugerovi zřejmě podařilo vtisknout trochu přísnější řád a kázeň, ale opět spíše cestou pozitivní motivace a vlastního příkladu, rozhodně však neusiloval o strohost a askezi, jaká panovala v cisterciáckých kláštorech. Suger dbal na to, aby mniši jeho kláštera měli dostatečnou stravu, aby ne onemocněli, dokonce na paměť krále Karla Lysého, patrona kláštera, obnovil jednou měsíčně hostinu pro mnichy. Výstavba nového chóru kláštera měla mj. také přispět k lepšímu zdraví mnichů, kteří předtím trpěli ve staré kryptě a chóru zimou a vlhkostí a nyní dostali i nové a pohodlnější chórové lavice. Místo Bernardem doporučeného maximálního silencia Suger svým spolubratřím večer rád předčítal nebo vyprávěl. Suger vůbec i Boha adoroval spíše jako svrchovaného panovníka – tedy i okázalými a vznešenými dary, hodnými jeho významu – proto na rozdíl od Bernarda, který v umění viděl rušivý „světský“ element, odvádějící od bezprostředního vztahu k Bohu, a byl je ochoten tolerovat ještě tak u „světských“ biskupských kostelů, protože tam je součástí působení na laickou veřejnost, **Suger umění hájil jako prostředek důstojné Boží oslavy**, stejně tak užívání zlatem a drahokamy ozdobených předmětů v liturgii obhajoval jako přiměřené vyjádření úcty k Bohu (srovnej opět s cisterciáckými regulemi - drahokamy, perly, zlato a hedvábí byly zakázány, svícny a kadidelnice musely být ze železa, pouze kalichy směly být ze stříbra nebo postříbřené).

- asi 1137 počátky přestavby konventní baziliky, 1140, 9. června - dedikace a vysvěcení kaplí a západního průčelí chrámu Saint-Denis, 14. července – položeny základy nového chóru, 11. června 1144– **chór vysvěcen ► zdůvodnění stavebních aktivit – karolinská bazilika již byla značně sešlá a nestačila nárokům** (poutní ruch, sídliště u kláštera vyrostlo ve významné a poměrně lidnaté městské centrum, konaly se zde také významné výroční trhy (v propojení s poutními svátky). **Suger se tedy rozhodl zatím ponechat karolinské bazilikární trojlodí a přestavět narthex a západní průčelí a pak především chórovou část chrámu**



- **u chóru nad kryptou nové a revoluční řešení** – dosavadní systém románského chóru s ochozem a věncem radiálních kaplí inovován tím, že byly zavedeny obvodové pilíře a ty využity k průběžnému zaklenutí celého obvodu chóru ve vrcholu zahrocenými žebrovými klenbami – to znamenalo nové tektonické řešení – jestliže váha zdiva je svedena klenbami do pilířů, obvodové zdi ztrácejí svou nosnou funkci a lze je prolomit v daleko větší míře okny = **poprvé zřetelný nástup nového architektonického slohu – gotiky!**



- **obrovskou roli hrálo v celém vzhledu a uspořádání chóru světlo** – Suger je chápal skutečně jako jakýsi **Božský princip** – opíral se přitom o autoritu patrona kláštera, ve skutečnosti ovšem dílo Pseudodionýzia Areopagity: ...*Všechno stvořené, viditelné i neviditelné je světlem, které má svůj původ v Otci světél...* – celé hmotné univerzum se tak stává velkým světlem, složeným z nesčetných drobných světélek. Každá vnímatelná věc, výtvar člověka či produkt přírody, představuje symbol toho, co nelze smysly vnímat, a je stupněm na cestě k nebi. Toto Sugerovo přesvědčení vyjadřují i jeho verše, kterými dal opatřit chór na paměť dokončení této části stavby v roce 1144 :

*Přední část když nový závěr doplní,
střed kostela se světlem naplní.
Nové světlo, co se k světlým částem pojí,
světlem naplněný ať tu kostel stojí.
Já jsem Suger: stavělo se v naší době,
vedení prací připadlo mé osobě.*



Katedrála Notre Dame v Noyonu: je příkladem franc. raně gotické katedrály



Katedrála v Laonu - dostavěna konem 12. století, široká a vysoká loď opatřená tribunou, triforiem a vysoko položenými okny, pravoúhlým závěrem chóru, a dvěma mohutnými věžemi nad mohutným průčelím, působila přísnou konstrukcí, příkladným odhmotněním! napodobována!



Notre-Dame v Paříži - pětিলodní katedrála, dokončena ve 13. stol., průčelí přestavováno ještě na konci 13. stol., kdy již jakžtakž uspokojovalo, všude ještě doznívají nízká okna



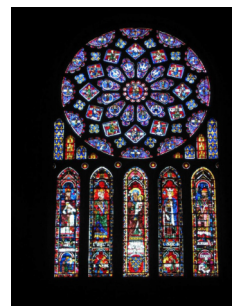
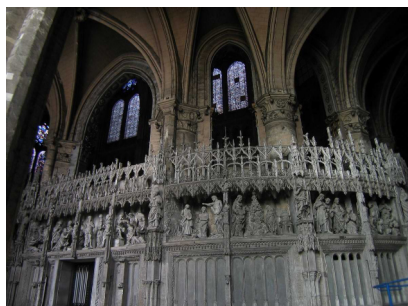
Katedrála v Chartres - již typ vyzrálé gotiky

- je jedním z největších výkonů gotické architektury a středověké křesťanské kultury - od roku 350 po Kr. byly vždy na tomto místě domy boží, opětovně je však ničily katastrofální požáry. Poslední kostel úplně shořel v roce 1194 s výjimkou západní fronty a krypty. Z popela povstal zase kostel nový. Tato velkolepá budova byla vysvěcena roku 1260. Je ozdobena asi deseti tisíci figur z kamene a skla. Představují scény svěťce a krále ze Starého a Nového zákona, avšak také abstrakce jako ctnosti a neřesti nebo svobodná umění.

- je proslavená pestrými skleněnými okny - jejich celková plocha činí asi 2000 čtverečních metrů

- v relikviáři leží dodnes proslavená relikvie Svatá košile. Má se za to, že Maria měla tuto košili na sobě při zrození Ježíše Krista.

- **Růže z Francie** - Řada motivů na skleněných oknech v Chartres se vztahuje k uctívání Panny Marie. Do dějin umění vešlo pod názvem Růže z Francie. Panna Marie je dávána také do souvislosti s růží. Protože je pro neposkvrněné početí bez jakéhokoli hříchu, bývá označována jako růže bez trnů.

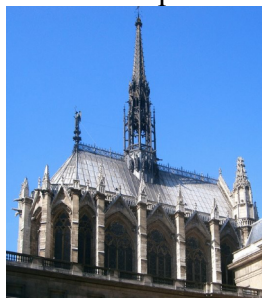


Katedrála v Amiens a katedrála v Beauvais - též monumentální

- tyto chrámy **dokládají hranice technických možností a maxim**, půdorys - uzavřený vzorec, v kterém všechny části srostly v jeden organický celek, gotická katedrála se stala kostrovou konstrukcí, která potřebuje jen nejméně hmoty na konstrukci, opěrný systém se též vylehčil a vzdal všech ozdob, neboť by rušily celek a jednotu, vnitřek chrámu - hra světla, v průčelí zdůrazňována trojdílnost ve smyslu vertikálním, střední pole rozeta, portály - neobyčejně hluboká ostění nesou tři členité trčící štíty - figurálně vyplněné, jen příčná průčelní galerie si zachovává horizontalitu



St Chapelle v Paříži - nejčistší vtělení dosáhla vrcholná gotika francouzská v dvojpatrové stavbě **královské palácové kaple 1245-8**, horní svatyně nabyla redukcí hmoty podoby **skleníku**, v němž světlo procházející barevnými okny naplňuje prostor magickou atmosférou, tato stavba vyvolala touhu po světle, že se všechny stavby stavěly v této kosterní podobě, leč někde to zatuhlo a ustrnulo, tento typ staveb a neustálých přestaveb se protáhl až do 14. století, nic však St Chapelle v Paříži nepřekonal.



SOCHAŘSTVÍ - VÝZDOBA KATEDRÁL

- dekorativnost gotické architektury se odvozuje od měrických systémů, od konstrukčních tvarů - oblouky, kružby, také dekorativní cit, ale **gotika přebírá tvary z přírody** (rostlinné i živočišné), tu gotika přehodnotila ornament románský
- nový stavební sloh podněcoval znovu vývoj umění figurálního - **znovu realismus, který však nebyl samostatným principem - šlo o to jej podřídít idealismu a spiritualismu**
- sochařské dílo - rovnocenná součást architektury - formování závazné výzdoby gotického portálu
- právě v portálu se začala plastika emancipovat z pouhého dekorativního umění

MALÍŘSTVÍ

- váhavěji se osvobozovalo malířství od románské tradice - problém nazírání trojrozměrného předmětu nebyl dotud řešen - až italské řešení výseku skutečnosti

